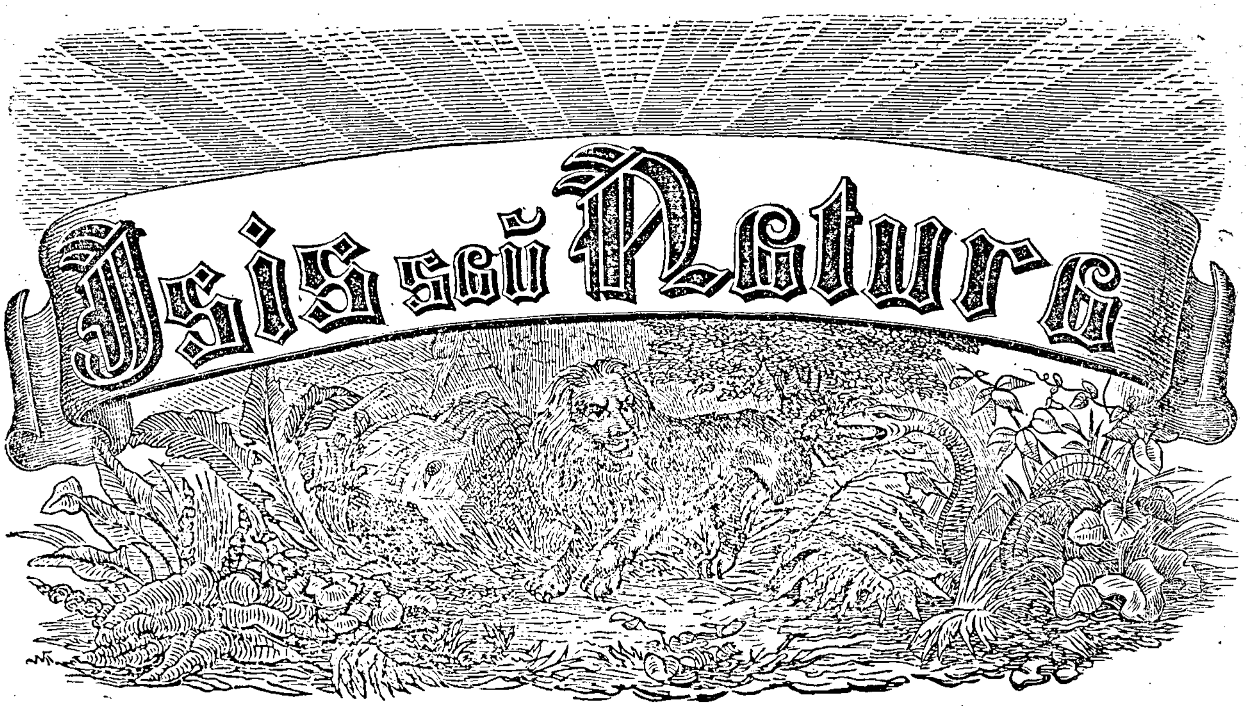

JURNAL

ПЕНТРꙊ РЕSПÎNDIРЕА ШТIIНЦЕЛОР NАТꙊРАЛЕ ШI ЕSАКТЕ

în toate kласеле.

Редiџеatъ

de

Пpofesop Doktop Iꙋлiŭ Бapaш.

№ 47. **(Aнꙋл întiiŭ)** **Бꙋкꙋpeштĭ.** **Dekeмвpie 15. 1856.**

Konpindepe: Kꙋestiꙋnĭ diatetiче. — Desppe вꙋtꙋpiле sпiptꙋoase. — Zaxapꙋлŭ шi istopiea лꙋĭ natꙋpaлъ.

Kꙋestiꙋnĭ diatetiче.

Despre вꙋtꙋpiле sпiptꙋoase.

Бъꙋtꙋpa лꙋkpъpiлорŭ sпiptꙋoase este ꙋпŭ ꙋsaџiŭ maĭ ла toџĭ попꙋлiĭ. Din timпiĭ чеĭ maĭ antiчĭ гъsimŭ, kъ oamenилорŭ ле e плъkꙋtŭ бъꙋtꙋpa лꙋkpъpiлорŭ ameџitoape, ва înkъ ꙋпopa ле e плъkꙋtŭ пꙋ пꙋmaĭ a se ameџi чi a se шi îmбъta: aбꙋzꙋpĭ kape se fakŭ шi akꙋmŭ în toate ziлеле. Istopia Diatetiчеĭ попoлiлорŭ пe apatъ, kъ попoлiĭ aŭ kъꙋtatŭ diffepite mizлoaче sпpe a'шĭ прokꙋpa feлꙋpimĭ de лꙋkpꙋpĭ sпiptꙋoase saŭ ameџitoape S. E. веdemŭ kъ лъkꙋitopiĭ din Kamчeatka, пепꙋtîndŭ a'шĭ прokꙋpa pakiŭ, kape este ла dînшiĭ foapte skꙋmпŭ, fiindkъ 'лŭ вinde Statꙋ; d'aчееа веaŭ ꙋпŭ feлŭ de бъꙋtꙋpъ sпiptꙋoasъ препаратъ din чiꙋпepчĭ otpъвite. Sinгꙋpꙋлŭ попoлŭ despre kape se штie kъ пꙋ întpeбꙋinџeazъ de лokŭ бъꙋtꙋpĭ sпiptꙋoase, niчĭ пꙋ штie a ле препара, sîntŭ Indiџeniĭ din Aꙋstpaлia.

Afapъ de viџa din kape se faче вinŭ, maĭ sꙋntŭ feлꙋpimĭ de aлte poame din kape poate sъ se препаре вinꙋ. Челе maĭ пpinчiпaле dintpe dînseле sîntŭ: чipeшеле, smeꙋpa, агpeшiле

ші Riвes; dintp'înseле se поате skoate ȣnȣ felȣ de вinȣ poшiȣ, kape fepве întokmaĭ ka шампаніа. În Вересов în Rȣssia, femeiле fakȣ din smeȣpъ ȣnȣ вinȣ foapte плъkȣtȣ nȣmitȣ ла dînшiĭ Anatape, пе kape 'лȣ веаȣ ла adȣпъpĭ întokmaĭ kȣm вemȣ noĭ вinȣ.

Вinȣ de viцъ, kape e челȣ maĭ вȣnȣ, nȣ nȣmaĭ kъ epa kȣnoskȣtȣ попȣліlopȣ antiчĭ, вa înkъ îлȣ iȣвeaȣ ші 'лȣ пpeцȣiaȣ foapte mȣлтȣ Iuvenal, ȣnȣ aȣtopȣ snipitȣaлȣ, sпȣnea kъ a вeȣtȣ вinȣ pemasȣ întp' ȣnȣ вȣtoiȣ 200 anĭ; în pегнȣлȣ лȣĭ Dioklitianȣ, o litpъ de вinȣ a kostatȣ апроапе 2 ½ галвеnĭ ші вinȣ opdinapȣ ȣnȣ галвенȣ litpa, kȣ toate astea fiekape omȣ, ȣnȣ neste алтȣ, вea 2 ektolitpe (200 litpe) пе anȣ ne kîndȣ skȣm în Франчіа ȣnde se konsȣmъ maĭ mȣлтȣ вinȣ de kîtȣ în алтъ пapte, akoлo oamenii вeaȣ, ȣnȣ neste алтȣ, nȣmaĭ 70 litpe de вinȣ пе anȣ! Luculu a datȣ odatъ ȣnȣ dineȣ пentpȣ toцĭ лokȣitopiĭ Romeĭ, ла aчestȣ dineȣ s'a пȣsȣ 24,000 de mese în ȣліцiле Pomeĭ ші пе ла fie kape omȣ 4 litpe de вinȣ; atȣnчĭ лokȣitopiĭ Pomeĭ epaȣ ла nȣmъp ½ milion. În toatъ Afpika ші în цeнepe în toate klimeле tpoпikaле ȣnde kȣлtȣpa viцeĭ nȣ pеȣшaшte, akoлo oamenii fakȣ вinȣ din sȣkȣлȣ палmiepeлopȣ (kȣpmaлeлopȣ). O tpadiцiȣne попȣлapъ a Negpiлopȣ (Apaniлopȣ) d'akoлo ziчe, kъ o maimȣцъ mape чe aȣ npinsȣ oamenii odatъ, a peskȣmпъpatȣ libeptatea eĭ npin învъцъtȣpa чe ea лe a datȣ kȣm se fъkȣ вinȣ din sȣkȣлȣ kȣpmaлeлopȣ. În Жапonia oamenii nȣ вeaȣ вinȣ, assemenea ші 'n Kina, kъчĭ impepatopiĭ d'akoлo aȣ opdonatȣ de s'a skosȣ toate viцeле ka sъ fakъ лokȣ kîmпȣpiлopȣ de agpikȣлtȣpъ. Dap de kîndȣ oamenii aȣ învetatȣ sъ вea вinȣ, aȣ înчeпȣtȣ a mишka opium (afionȣ) ka sъ se îmвete; aчeasta s'a възȣtȣ ші ла toцĭ пoпoліĭ în Opientȣ kape nȣ вeaȣ вinȣ. Omȣлȣ ape tpeвȣinцъ din timпȣ în timпȣ a ȣita nekazȣpiле vieцeĭ ші a se inspipa d'алte ideĭ, saȣ ka sъ ziчemȣ maĭ вine, a se tpansnopta întp'o алтъ sfepъ de esistinцъ; eлȣ 'шĭ пpokȣpъ aчeastъ sepвъtoape a inimeĭ npin oape kape лȣkpȣpĭ sniptȣoase; ші kîndȣ 'лȣ попpeшte чineвa d'a se îmвъta kȣ aлkooлȣ, eлȣ se îmвъta kȣ afionȣ. Лokȣitopiĭ din Kina ші din Jaпonia nȣ netpekȣ viaцa лopȣ fъpъ въȣtȣpa лȣkpȣpiлopȣ sniptȣoase ші nenȣtîndȣ вea вinȣ, kape nȣ 'лȣ aȣ, вeaȣ pakiȣ. Aша pапорteazъ воіажорȣлȣ St. Hillaire, kъ în Жапonia dȣпъ fie kape чeaшkъ de чeaiȣ, лȣate ȣna dȣпъ aлta, вeaȣ ȣnȣ пaxapȣ de „saki,“ adikъ ȣnȣ felȣ de pomȣ distiлatȣ din opezȣ; akȣm noate чineвa sъ 'шĭ înkinȣiaskъ, kъ Japoneziĭ nȣ kȣлtivȣ aвstinenцa (kȣmпъtapea) în въȣtȣpĭ sniptȣoase. Aпoĭ воіажорȣлȣ Jules Riviére, în воіажȣлȣ sъȣ kъtpe fpontiepa pȣso-kinezъ, ziчe: amȣ fostȣ invitatȣ ла ȣnȣ dineȣ чe 'mĭ a datȣ ȣnȣлȣ din чeĭ maĭ notaвiлĭ amплoiaцĭ kineziĭ ші ла masa aчeasta, toцĭ kineziĭ, aȣ въȣtȣ pakiȣ în лokȣ de aпъ.

Taptapiĭ 'шĭ пpeпapȣ ȣnȣ felȣ de sniptȣ din лanтe de kaпpъ saȣ de kъmiлъ, пe kape 'лȣ nȣmeskȣ „apako.“

Kaлmȣчiĭ îшĭ distiлezȣ din лanteлe de iaпъ ȣnȣ aлtȣ felȣ de въȣtȣpъ foapte sniptȣoasъ nȣmitъ „kȣmis.“ Aчestȣ kȣmis ape гȣstȣ ші effektȣ de чea maĭ tape шampanie, ші opĭ чe stpeinȣ kape visiteazъ aчestȣ попорȣ nomadȣ ші osпitaлiepȣлȣ, este invitatȣ a вea ȣnȣ пaxaȣ de kȣmis; dȣпъ aчeasta, stpeinȣлȣ devine ȣnȣ aлiatȣ aлȣ kaлmȣkȣлȣĭ ші nȣ 'лȣ maĭ noate пpъda niчĭ odatъ, În Banatȣ вeaȣ ȣnȣ pakiȣ nȣmitȣ Шлівовіцъ fъkȣtȣ din пpȣne. În stateлe dȣпъ лîngъ pîȣлȣ Missisipi, este foapte ла modъ o въȣtȣpъ nȣmitъ „stan“ fъkȣtъ din pomȣ, aпъ fepвinte, zaxapȣ, kȣiшoape ші ȣntȣ. Pȣsneвi în Пoлonia, вeaȣ ȣnȣ pakiȣ tape fъkȣtȣ din гpiȣ, пe kape 'лȣ пpefepȣ de чeлȣ maĭ вȣnȣ вinȣ ші kape fȣ kîntatȣ în poeziiле лopȣ попȣлape nȣmindȣ'лȣ лakpimiле лȣпȣлȣĭ. În Bolivia (din Amepika mepidîonaлъ) oamenii вeaȣ pakiȣ ші „chicu,“ o въȣtȣpъ foapte ameцitoape гъtitъ din вpaгъ amestekatъ kȣ mълaiȣ; maĭ toцĭ Eȣpoпeiĭ лaȣdȣ mȣлтȣ aчeastъ въȣtȣpъ пentpȣ гȣstȣлȣ eĭ чeлȣ плъkȣtȣ. Oamenii din klimeле tpoпikaле fakȣ въȣtȣpĭ sniptȣoase din fpȣkteле Banane ші Aлoe, însъ чea de Aлoe, nȣ noate fi aшa de плъkȣtъ, kъчĭ e foapte amapъ ші ape o adoape ka de aпъ stpikatъ.

În Пoлonia гъteskȣ din miepe o въȣtȣpъ sniptȣoasъ nȣmitъ „met“; kîndȣ aчeastъ въ-

тȣръ, kape este галбенъ-рошіоаръ, se înбеке-ште, атȣнчї девine atîtȣ de tape шi de амеџi-toape în kîtȣ ȣнȣ пахарȣ kîtȣ de mikȣ îmбатъ maї мȣлтȣ de kîtȣ ȣнȣ пахарȣ mape de бinȣ tape. Берea este eapȣ o бъȣтȣръ sniptȣoasъ бъȣтъ în Еȣропа de milioane de oameni, însъ ea konpinde maї пȣцinȣ алкоолȣ (sniptȣ) de kîtȣ бinȣ. Челȣ din tiiȣ felȣ de бере kȣnoskȣtȣ în Цірmania sȣб нȣmipea de Bueyhahn a fost inбentatȣ, o слȣгъ a бepapȣлȣї Hans Soden în anȣлȣ 1526. Konsȣmaцiȣnea берeї în toatъ Цермания maї kȣ seamъ în Bavaria este песte мъсȣръ. Ȣнȣ aȣtopȣ sniptȣалȣ ziчe: în Монахȣ. омȣлȣ a девеnitȣ ȣнȣ бȣtoiȣ de бере, kape se miшkъ шi чере totȣ мерeȣ съ 'лȣ ȣmпле din нȣоȣ. Afapъ din Еȣропа гъсimȣ în Nȣбia ȣнȣ felȣ de бере kape o fakȣ din fъina ȣнeї пlante нȣmitъ dȣла (holcus Seghum), anoї шi kinezii fakȣ берeа нȣmitъ „Torasum“ Dap шi în antikȣitate гъsimȣ ла Aeschyles chi Sophocles прекȣm шi ла Diodopȣ din Siчiлia ворбеле de бinȣ de opzȣ, adikъ бере. Nȣmaї орашȣлȣ Лondon, konsȣmъ пе totȣ anȣлȣ, 170 milion kȣapterȣ (litpe) бере нȣmitъ „Porter“ шi „Alet.“ O komпарацiȣne statistikъ пентрȣ konsȣmцiȣnea берeї între Anглia шi Skoцia apatъ, kъ Anглia a kъpiї попȣлацiȣno esta de 6 opї maї mape de kîtȣ ачееа a Skoцieї, konsȣmъ пе anȣ de 3 opї maї мȣлтȣ pakiȣ шi pomȣ, de 2 ½ opї maї мȣлтъ бере шi de 2 шi ½ opї maї мȣлтȣ бinȣ de kîtȣ попȣлацiȣnea Skoцieї, kape konsȣmъ de 5 opї maї мȣлтȣ viski (ȣнȣ felȣ de sniptȣ) de kîtȣ Anглia.

Dintpe 60,000 oameni, kape anȣ пeste anȣ, se înkidȣ în Лondon în înkisopiле пентрȣ kpime шi пеopîndȣелї, 30,000 aȣ fostȣ kondȣшї ла ачeste fanțe реле, нȣmaї пpin пatima бецieї, шi kъ între 27,000 de familiї skъпътate, ла 20,000 anpoape, непорочipea aчeasta ера kaȣzatъ пpin esчесȣлȣ бъȣтȣрiлорȣ sniptȣoase. Nȣ нȣmaї съръчia, чї шi алте рeȣтъцї adȣче kȣ sine бъȣтȣра лȣkpȣpiлорȣ sniptȣase; aчesta бедеmȣ maї kȣ seamъ în Danimapka. Dȣпъ statistikъ (пȣбликатъ în гаzeta de Berlin anȣл 1853 Sептембрie 8) тоцї лоkȣitopii ȣнȣ пeste алтȣ, de ла 18 anї în sȣsȣ konsȣmȣ în fie kape anȣ 60 stikле kȣ pakiȣ! Eatъ шi effektȣлȣ tepiбiлȣ алȣ ачestȣї абȣzȣ panoptatȣ totȣ de statistikъ, kъ în Danimapka ȣnde попȣлацiȣnea este нȣmaї de 1,391,967 sȣflete, esistȣ 3,756 smintiцї, întpe kapii sîntȣ 1,995 stȣпizї (пеrioбї.)

În Папis se konsȣmъ пе anȣ ȣнȣ miлionȣ ektoлitpe бinȣ, kape kostъ ȣнȣ miлiapdȣ (o mie de milioane) фpанчї шi din kape Statȣлȣ траџе ȣнȣ бenitȣ 200 de miл. O singȣръ цеаръ esistъ în Еȣропа, ȣnde domniъ темперанца mi soбpietatea în бъȣтȣра лȣkpȣpiлорȣ sniptȣoase шi asta e Sбеџia. Aколо aȣ esistatȣ în totȣ timпȣлȣ леџiї pirȣpoase în kontpa бецieї; kîndȣ se гъsea ла dînшii бре ȣнȣлȣ беатȣ, плътea ȣнȣ галбенȣ штpafȣ пентрȣ пpima oаръ, 2 гал. пентрȣ a 2 oаръ, ла a 3-ea oаръ 3 шi sȣпȣsȣ ла înkisoape 'шї перde шi dpептȣлȣ d'a алеџе ȣнȣ deпȣtatȣ; anoї dakъ бецiбȣлȣ нȣ s'a kopiџiatȣ înkъ, atȣнчї este înkis în temniцъ în kȣps de 6 лȣнї пънъ ла ȣн an. Чine adȣче бeste aколо d'ȣнȣ omȣ беатȣ, пpiimeшte пе жȣмътate din банiї че плътeшte бецiбȣлȣ dpeптȣ amandъ (глоабъ), Stapea de бецie нȣ пoate aколо desбinoбъцї бр'o kpimъ komisъ 'н stapea ачeasta, чї омȣлȣ kape a komisȣ kpima fiindȣ беатȣ, este педеnsitȣ întokmaї ka kîndȣ apȣ fi fostȣ în stapea лȣї нормалъ. Toate ачeste леџї se пȣблiкъ în Sбеџia în toцї anii пе ла toate бisepiчiле snpe штipea тȣтȣлорȣ.

Ла Meksikanii antiчї ера обiчeiȣ, kъ dakъ se afла ла dînшii бр'ȣнȣ бецiбȣ nekopiџiбiлȣ, легаȣ п'ачеstȣ непорочitȣ d'ȣнȣ apборȣ ш'арȣнkaȣ гръmedї de чепȣшъ пpeste dînsȣлȣ ka съ 'лȣ îneчe. Moaptea ȣнȣї omȣ de бiȣ în чепȣшъ, este ȣna din педеnsеле челе maї tepiбiле.

Dap în Rio-Janeiro посесорiї педеnseskȣ пе skлaбiї лорȣ къзȣцї în бецie, în modȣлȣ ȣpmътopȣ: її пȣнȣ înaintea обpazȣлȣї o maskъ de фepȣ пе kape o înkȣie пpintp'o бpoaskъ че se afлъ ла чeaфъ шi dȣпъ ачeasta îлȣ esпȣнȣ ziле întpeџї ла аршiца soapeлȣї, kape este foapte бioлentъ aколо. De мȣлте opї непорочitȣлȣ нȣ poate съ рабde мȣлтȣ nedeansa ачeasta шi sȣkomбъ (kade жosȣ moptȣ). Opї

kȣm, nedeansa e foapte kpȣdъ шi demnъ de tipanії ачеia, kapiї aȣ fъkȣtȣ o pasъ întpeагъ de oameni sklaвi шi пpoпpietatea лopȣ.

Kîte odatъ вeцia 'шi гъseшte nedeansa eї foapte kpȣdъ шi keap kîte odatъ tepiвiлъ. Аша s. e. în opaшȣлȣ Lille în anȣлȣ 1853 o femee sȣпȣsъ natimeї вeцieї a вътȣtȣ întp'ȣnȣ kȣpsȣ de 3 ziлe 13 klondipe mapї de pakiȣ tape ш'a mȣpitȣ bîndȣ пe челȣ d'алȣ 14-леa. O assemenea faптъ s'a întîmплat шi'n Бȣkȣpeштї înainte kȣ kiцi-вa anї, kȣ toate kъ лa noї astъ natimъ ȣpîtъ e papъ лa лokȣitopії indiцeni. Mediчії kȣnoskȣ akȣmȣ ȣnȣ feлȣ de moapte tepiвiлъ, kape s'a întîmплatȣ ȣneopї лa oameni вeцiвї (maї kȣ seamъ чeї че вeaȣ pakiȣ), *adikъ: kopпȣлȣ лopȣ s'a anpins de* sine ш'a apsȣ пpefъkîndȣ-se în чenȣшъ. De шi ачeastъ faптъ papъ, a fost kontestatъ în timпȣpiлe noastpe de kъtpe ȣniї mediчї, însъ nȣ e imпosiвiлȣ ka spiptȣлȣ пъtpȣnzînd пpin toate цesъtȣpiлe kopпȣлȣї, ȣnȣї вeцiвȣ, sъ лe fakъ maї inflamaвiлe шi sъ пpodȣkъ o asemenea katastpofъ finaлъ.

Afapъ d'astъ întîmплape papъ, mediчії aȣ okaziȣne adese opї a oвsepвa ȣnȣ feлȣ de smintipe saȣ neвȣnie, че se dekлapъ лa oamenії sȣпȣшї natimeї вeцieї. Aчeastъ smintipe, kȣnoskȣtъ sȣв nȣmipe de Delirium potatorum, este kapaktepizatъ пpin ачeea, kъ пъtimaшȣлȣї tpemȣpъ mîineлe шi пiчioapiлe, deлipeazъ (вopвeшte aiȣpea), n'ape пoftъ de mînkape, ape o sete infepnaлъ kape n'o пoate astîmпъpa kȣ aпъ; aпoї kinȣipea лȣї чea maї mape este, kъ nȣ пoate sъ doapmъ, kъчї вpînd a adopmi 'ї вinȣ feлȣpimї de viziȣni, 'ї se пape kъ вede soвoлanї, popчї шi aлte animaлe, aвîndȣ fopme monstpȣase шi de spepiatȣ шi aчeste viziȣnї 'ї fъpъ somnȣлȣ. Aчestȣ nenopoчitȣ ap fi пepdȣtȣ fъpъ ажȣtopȣлȣ pemediiлopȣ adȣkъtoape de somnȣ шi kape лiniшteskȣ spipitȣлȣ лȣї челȣ întъpîtatȣ.

Kȣ toate esemплeлe aчestea, kape sȣntȣ niшte înгpozitoape admoniцiȣnї (adȣчepi a minte), totȣ nȣ пoate чineвa sъ desвeцe n'ȣnȣ вeцiвȣ de natima sa, kape e maї fopte dekît voinцa sa; вa înkъ лa ȣniї este ȣnȣ efektȣ aлȣ depanцiapeї stomakȣлȣї, saȣ aлȣ ipitaцiȣneї nepвiлopȣ. S'aȣ въzȣtȣ dame noвiлe d'o kondȣitъ nepeпpoшaвiлъ, kape bîndȣ pakiȣ шi spiptȣ în kъtimї mapї, kîndȣ aȣ fostȣ anȣkate de atakȣpiлe Hysterice, aȣ kъzȣtȣ în natima вeцieї. Sîntȣ niшte apцi шi пpofesiȣnї kape dispȣnȣ пe omȣ лa aчestȣ viчiȣ: s. e. instpȣmenteлe de mȣzikъ, пpekȣm: лъȣta, kлapineta шi tpîmвiцa, kape пpin ipitaцiȣnea шi ȣskъчiȣnea че пpodȣkȣ asȣпpa opгaneлopȣ pespipaцiȣneї, înklinȣ пe oameni foapte mȣлtȣ лa вeцie, de aчeea mȣлцї dintpe aptistiї de aчeste instpȣmente sîntȣ disчiпȣлiї лȣї Бakȣ. Dakъ dap пe d'o пapte e гpeȣ a aвea пȣtepe, пpin infлȣinцeлe fisiчe шi mopaлe, asȣпpa ȣnȣї omȣ datȣ kȣ totȣлȣ natimeї вeцieї, пe d'aлtъ пapte s'a apъtatȣ kъ infлȣinцeлe fisiчe шi mopaлe asȣпpa ȣneї naцiȣnї sȣпȣse aчesteї natime, nȣ aȣ fostȣ deшapte. Akȣm kiцi-вa anї, natima aчeasta ажȣnsese лa kлaseлe infepioape în Mapea Бpitanie, лa ȣnȣ гpadȣ atîtȣ de mape, înkît s'a apъtatȣ în ȣлiцiлe din Лondon niшte sчene nesȣпoptaвiлe kape aȣ întpistatȣ пe toцї вoiaцiopiї че вeneaȣ akoлo; dap de kîndȣ în Anглia s'aȣ fopmatȣ soчietъцї de temпepanцъ, kape din zi în zi kъштiгȣ o întindepe maї mape, aчeste sчene гpeцoase s'aȣ pъpitȣ. Skoпȣлȣ soчietъцiлopȣ de temпepanцъ este, d'a oпpi toate въȣtȣpiлe spiptȣoase din ȣsȣлȣ (oвiчeiȣ) domestikȣ. Niчї вepea, niчї вinȣ, pakiȣ, spiptȣ, pomȣ шi aлte въȣtȣpї, nȣ tpeвȣe sъ intpe în kasa ȣnȣї memвpȣ aлȣ aчesteї soчietъцї; nȣmaї kъnd e вoлnaвȣ чineвa atȣnчї este пepmisȣ a вea pemediiлe пpeгъtite kȣ spiptȣ (s. e. feлȣpimї de пikъtȣpї ш. ч. л.) În лokȣлȣ въȣtȣpiлopȣ spiptȣoase, pekomandъmȣ въȣtȣpa maї deasъ de kafea шi de чeaiȣ, шi 'n лokȣ d'a mepцe Dȣmineka în kîpчiȣmъ, pekomandъmȣ askȣлtapea kȣ atenцiȣne a пpediчiлopȣ în вisepikъ чitipea вepseлopȣ din Бiвлie ш. ч л.

În Mapea Бpitanie шi 'n Statȣpiлe ȣnite aлe Amepiчeї, se aflъ akȣm mȣлцї memвpi aї aчesteї soцietъцї; însъ Diatetika paцionaвiлъ, nȣ este paptizanъ aчesteї esaцepaцiȣnї; ea чepe шi aiчї mediȣлȣ жȣstȣ, dîndȣ niшte пpinчiпї paцionaвiлї, kînd ȣnȣ omȣ пoate sъ întpeвȣinцeze лȣkpȣpiлe spiptȣoase ka sъ nȣ 'ї fie вътъmъtoape, чi din kontpa foлositoape

sъпътъцеї saле. Ачештї прінчіпї, kape'ї dъm dpentȣ pъsпȣпsȣ ла ȣpmътоapea kȣestiȣne de Diatetikъ, sîntȣ:

Kestiȣnea 1-ea. Чine poate sъ вea fъpъ вътъmape въȣtȣpї sпiptȣoase? Pesпȣпsȣ. Nȣmaї oamenii чеї mapї, kопiї пiчї odatъ: ȣпȣ копiлȣ kape вea въȣtȣpї sпiptȣoase (вinȣ saȣ pakiȣ), este sȣпȣsȣ ла feлȣpimї de patimї de kaпȣ шi de okї; вa înkъ de mȣлte opї se desвoлtȣ ла asemenea kопiї hydrocephalu (aпъ în kaпȣ), atȣnчї копiлȣл moape, saȣ шi de tpъешte, devine stȣпidȣ пentpȣ toatъ viaцa, dopinцa de împreȣпapea sekselopȣ se desвoaлtъ ла dînsȣл пpea de timпȣpiȣ, k'ȣпȣ kȣвîntȣ aчestȣ копiлȣ pemъne o fiinцъ mizepaвiлъ.

În etatea de omȣ fopmatȣ (adikъ de ла 20—50 de anї), въȣtȣpa лȣkpȣpiлopȣ sпiptȣoase este foлositoape dȣпъ вр'o osteneaлъ mape, ka sъ'шi пpinzъ inima, dȣпъ kȣm ziчe espresiȣnea пoпȣлapъ. Iap kînd вoeшte sъ întpeпpinzъ o лȣkpape ostenitoape kȣ kopпȣ saȣ kȣ sпipitȣ, sъ пȣ вea въȣtȣpї sпiptȣoase, kape întȣnekȣ sпipitȣл шi пapaлizezȣ kopпȣл. Oвsepвaцiȣnea a apъtatȣ kъ maї toцi oamenii. kape aȣ лȣkpatȣ mȣлtȣ kȣ sпipitȣл шi totȣ d'o datъ aȣ aвȣzatȣ în въȣtȣpa лȣkpȣpiлopȣ sпiptȣoase aȣ devenitȣ în вътpîneцeле лopȣ kȣ totȣл stȣпizї. Nȣ se afлъ пiчї o kȣestiȣne, în kape чiviлizaцiȣnea modepпъ sъ fie atîtȣ de kontpapie kȣ stapea noastpъ natȣpaлъ шi diatetikъ, dekîtȣ kȣestiȣnea ȣsaцiȣлȣї въȣtȣpiлopȣ sпiptȣoase. Kȣ лȣkpъpiле пȣoї, ostenitoape de sпipitȣ kape чepe de ла noї чiviлizaцiȣnea modepпъ, s'a 'mmȣлцitȣ шi dopinцeле noastpe fiziчe шi matepiaле, kape tpeвȣe sъ pestaȣpeze aчestȣ kopпȣ de ла kape se чepe atîtȣ de mȣлtȣ. Aлimenteле opdinape kape epaȣ sȣfiчiente (îndestȣлȣ) a pestaȣpa ȣпȣ kopпȣ aлȣ ȣпȣї omȣ neaktivȣ din sekoлiї tpekȣцi, aȣ devenitȣ nesȣfiчiente пentp'ȣпȣ omȣ modepпȣ, a kъpȣї vieaцъ este плinъ de gîndȣpї ostenitoape, de пasiȣпї вioлente, kape faчe пe omȣ sȣпȣsȣ лopȣ шi'лȣ îmвъtpîneskȣ kȣpînd, de amвiцiȣпї, kape, ka ȣпȣ вepme, poade шi konsȣmъ toate fopцeле noastpe; пîinea шi kapnea пȣ sînt destȣле sпpe a sȣsцine în ekвiлiвpȣлȣ vieцeї ȣпȣ asemenea opganismȣ atakatȣ шi ȣsatȣ în toate пъpцiле лȣї, чi tpeвȣe шi aлte esчitamente ka sъ inspipe o eneрцiъ пȣoъ aчesteї maшine ameninцatъ d'o pȣinape гpaвnikъ. Aчeste esчitamente пe пpokȣpъ o въȣtȣpъ mъsȣpatъ a лȣkpȣpiлopȣ sпiptȣoase.

Aчeste pegȣле цeneрaле aȣ o vaлoape egȣaлъ пentpȣ въpвaцi ka шi пentpȣ femeї, însъ seksȣлȣ femeeskȣ, fiind sȣпȣsȣ ла maї пȣцine лȣkpъpї ostenitoape în пpivinцa kopпȣлȣї шi a sпipitȣлȣї; de aчeea aȣ tpeвȣinцъ шi de maї пȣцine esчitamente. Aшa dap въȣtȣpa лȣkpȣpiлopȣ sпiptȣoase пȣ e fpȣmoasъ пiчї konvenaвiлъ пentpȣ seksȣлȣ fpȣmosȣ. Asemenea vedemȣ kъ шi kъtimea aлimenteлopȣ чe ле ieа femeea, este maї mikъ dekîtȣ aчeea a въpвatȣлȣї; fiindȣ-kъ ea ape în цenepe ȣпȣ kopпȣ maї mikȣ dekîtȣ aлȣ въpвatȣлȣї, вa înkъ kpeepiї femeeї sînt kȣ a zeчea пapte maї miчї dekît aї въpвatȣлȣї шi плъmîniї kȣ a dȣoъ-sпpezeчea пapte. Aпoї opї чe kopпȣ, kape pesпipъ maї пȣцinȣ, konsȣmъ шi maї пȣцinȣ шi пpin ȣpmape ape tpeвȣinцъ de maї пȣцine aлimente pestaȣpante.

Kȣestiȣnea a 2-oa. Kînd poate чine-вa sъ вea kȣ mъsȣpъ лȣkpȣpiле sпiptȣoase? Pesпȣпsȣл este: fiind kъ în opeле de лȣkpȣ, пȣ se kȣвine a вea, de aчeea este evidentȣ (înвedepatȣ) kъ въȣtȣpa лȣkpȣpiлopȣ sпiptȣoase tpeвȣe sъ fie pezepвatъ пentpȣ opeле mînkъpeї, dȣпъ чe omȣл a tepminatȣ toate oпepaцiȣniле saле diȣpne, вa sъ zikъ: чeвa ла пpînzȣ шi чeвa maї mȣлtȣ ла чinъ.

Eapna omȣл ape maї mȣлtȣ tpeвȣinцъ d'o въȣtȣpъ sпiptȣoasъ înkълzitoape de kîtȣ vapa; în kълъtopiї maї mȣлtȣ de kîtȣ akasъ; kînd e tpistȣ maї mȣлtȣ dekîtȣ kînd e veseлȣ; de aчeea kȣ dpentȣ kȣвîntȣ ziчe Skpiптȣpa sakpъ: „шi vinȣл veseлeшte inima omȣлȣї", asemenea шi'n konvaлesчenцъ (skȣлape dȣпъ вoaлъ) dȣпъ patimї лȣпцї шi konsȣmante, въȣtȣpa mъsȣpatъ a лȣkpȣpiлopȣ sпiptȣase iap e foлositoape.

Kȣestiȣnea 3-a. Kape dintpe въȣtȣpiле sпiptȣoase sîntȣ чeле maї favopaвiле? Pesпȣпsȣл aчesteї kȣestiȣnї este diffiчiлȣ, kъчї aiчї vedemȣ, kъ domneшte o diffepinцъ mape întpe pesȣлtateле kimiчe шi чeле fisioлoцiчe.

Пе kîndȣ Kimia a deskoперітȣ алкоолȣлȣ (sпіртȣлȣ) în pakiȣ 'н вінȣ ші 'н вере, Fisioлоџia аратъ, къ efekteле ачесторȣ въȣтȣрі асȣпра корпȣлȣї оменeskȣ sîntȣ foapte діверсе ші Kimia пînъ акȣм н'а пȣтȣтȣ esплika faktȣмȣлȣ, de че попȣлії каре веаȣ мȣлтъ вере, аȣ о înтеліџінцъ domoалъ ші sînt сȣпȣші лeнeвieї, dap sîntȣ konstanцї în întreпріndeреле лорȣ, пе kînd din kontpa, ачеіа каре веаȣ вінȣ sîntȣ d'ȣнȣ kapaktерȣ віȣ ші eнерџikȣ, însъ нȣ sîntȣ konstanцї în întreпріndеріле лорȣ ші 'ші skimвȣ adese орї опініȣніле ші afekціȣніле лорȣ; іар ачеіа каре веаȣ pakiȣ, девінȣ деморалізацї ші stȣпізї кȣ totȣлȣ. Fisioлогȣлȣ întреавъ акȣм пе kimistȣ: de ȣnde провінȣ ачеste діфферите effekte, dintр'o каȣзъ комȣнъ, adikъ din алкоолȣ (прінчіпȣлȣ sпірtosȣ) каре se афлъ în toate ачеste въȣтȣрі? Kimistȣлȣ, пînъ акȣмȣ н'а пȣтȣтȣ da ȣнȣ респȣнсȣ sȣфічієнтȣ.

Аша dap kînd штіінца нȣ e în stape a не лȣміна, треȣе съ алергъмȣ ла esперіенца каре a аръtatȣ къ, dintpe toate въȣтȣріле sпірtȣoase, вінȣлȣ este челȣ maї пȣцінȣ въtъмъtорȣ съпъtъцеї ші мораleї пȣвліче.

Eatъ o fanтъ кȣріоасъ: în toate церіле ȣnde вінȣлȣ este въȣтȣра попȣларъ, аколо вічіȣлȣ веціеї este мȣлтȣ maї пȣцінȣ комȣнȣ dekîtȣ în църіле ȣnde нȣ веаȣ вінȣ. În Рȣsia, Danemapka, нордȣлȣ Прȣsieї, Англіа ші нордȣлȣ Амерічеї, веціа este мȣлтȣ maї комȣнъ dekîtȣ în сȣдȣлȣ Франчіеї, Церманieї, Ȣнгарieї, Isпанieї, Тȣрчieї ші kiap ла ноі.

În рапортȣлȣ ачеsta, Kimia a фъкȣтȣ ȣнȣ прогресȣ mape, ea a аръtatȣ, къ în църіле нордіче, ȣnde кȣлтȣра віцеї нȣмаї реȣшеште, аколо поате съ se fakъ ȣнȣ вінȣ foapte вȣнȣ din zeama агрішелорȣ, прінтр'o методъ нȣмітъ галізаре (каре konsistъ în a îndȣлчі вінȣ кȣ zахарȣ, дȣпъ ȣнȣ modȣ sistematikȣ). Апоі fiindȣ-къ фаврікаціȣнea zахарȣлȣї, каре se întinde din zi în zi maї мȣлтȣ, a eftenitȣ мȣлтȣ ачестȣ артikолȣ; de ачееа пȣтемȣ sпера къ în вітopȣ fie-каре омȣ, мъкapȣ челȣ maї съракȣ din toatъ Еȣропа, ва авеа Дȣminekа, нȣ нȣмаї o гъінъ în оала sa кȣм ziче Henric IV în Франчіа, dap ш'o stiklъ de вінȣ вȣнȣ натȣралȣ saȣ артіфічіалȣ ла masa sa.

Кȣestiȣнea IV-a. Kît треȣе съ веа ȣнȣ омȣ din въȣтȣріле sпірtȣoase?

Респȣнсȣ. Нічї odатъ atîtȣ, în kîtȣ съ se îmвете; dap maї кȣ seамъ съ нȣ se овічнȣeaskъ a fi веатȣ; къчї пентрȣ odатъ saȣ de дȣоъ орї пе анȣ нȣ stpikъ a. фаче kîte o mikъ serвъtoape în kpeepї. Рape інфракціȣні în Diatetikъ sînt tokmaї ажȣtoapeле eї, ziче Hufeland. În toate zілеле ла прînzȣ saȣ ла чінъ поате съ веа чінева ла maсъ kîte ȣнȣ пахарȣ saȣ дȣоъ de kîte 50 драмȣрї de вінȣ, însъ este ші maї віне ka съ нȣ se овічінȣіaskъ чінева în toate zілеле кȣ въȣтȣра вінȣлȣї съ нȣ se fakъ sklaвȣ алȣ півніцеї sале ші a 'ші резерва пентрȣ віацъ ніште zіле esчепціонале каре se нȣmeskȣ zіле de serвъtoape ші каре нȣ ліпseskȣ ла нічї ȣнȣ попȣлȣ (ва înkъ ла ȣнії sîntȣ преа мȣлte). Асте zіле esчепціонале пȣтîndȣ fi прівite ka поезia віецеї, în каре омȣлȣ dekopeazъ корпȣлȣ съȣ кȣ вeşminte deosевite, de ачееа 'ї e пермisȣ atȣнчї a dekopa ші sпірітȣлȣ, каре'лȣ ва пȣрта прін реціȣнї; нȣоі dîndȣ'ї арінї de Пerazd sпре a фаче în kîte-ва оре чева eskȣрsiȣнї întр'o лȣме idealъ nekȣnoskȣтȣ пентрȣ елȣ. Dap треȣе съ se пъzeaskъ віне ла ачесте eskȣрsiȣнї aepiене, алмinтрелеa a дȣoa zi diminеаца ва kъдеа кȣ арініле рȣnte (поате ші oaseле рȣnte) în лȣмеа материалъ, прекȣм s'a întîmплатȣ din тimпȣлȣ лȣї Noe пînъ astъzї ші keap de astъzї nestе ȣнȣ анȣ eapȣ se ва maї întîmпла d'ал-de-astea.

Eatȣ o kȣpiositate! Astъzї ла 6 оре diminеаца, a тȣнатȣ ші a фȣлџератȣ de патрȣ орї ȣna дȣпе алта; totȣ-d'o-датъ a къзȣтȣ ші o плоаie репеде. Ачестȣ fenomenȣ de ші e рapȣ, dap нȣ e кȣ totȣлȣ estраорdinaрȣ, къчї kîndȣ eapna e moaле, ka акȣмȣ, атȣнчї, tensiȣнea eлеktрikъ поате съ ажȣнgъ ла ȣнȣ gpadȣ аша de mape ka ші вара ші съ фȣлџере, ва înkъ съ ші трȣsneaskъ, прекȣм s'a întîmплатȣ de ȣнъзї kiapȣ în Церманia.

Zахарȣлȣ шi istopia лȣї.

Aptikолȣлȣ III.

Zахарȣлȣ de sfekле, de kȣрмале шi de кочені de порȣмбȣ.

Nечesitatea este tatълȣ inвенциȣнілорȣ omeneшtї; omȣлȣ fiindȣ silitȣ a kъȣta, гъseшte негрешitȣ ачееа че kaȣтъ kȣ перseверанцъ. Ачеasta s'a konfipmatȣ шi în рапортȣлȣ zахарȣлȣї. Ла începȣтȣлȣ ачестȣї sekолȣ, kîndȣ Nаполеон 1-iȣ. a întokmitȣ sistemȣлȣ сȣȣ, нȣmitȣ, izoлациȣnea kontinentȣлȣї, kape konsista în a попрі съ нȣ віe în Eȣропа nічї o kораbie енглезъ, atȣнчї îndatъ zахарȣлȣ de tpestie, kape пînъ ачі ера нȣmaї прin kорȣбiї енглезе, importatȣ în Eȣропа, s'a фъkȣtȣ невъзȣtȣ.

Eȣропенiї n'aȣ maї авȣtȣ zахарȣ ла mînkъріле шi dȣлчецȣріле лорȣ, че kaлamitate! Гȣвернȣлȣ франчезȣ a промisȣ kimistiлорȣ ȣнȣ прецȣ d'ȣнȣ milionȣ de франчї, нȣmaї съ гъseaskъ mizлоаче d'a skoate zахарȣ dintp'o плантъ че креште în Eȣропа, ka съ нȣ maї aїбъ требȣinцъ Eȣропенiї a плъti Eнглeziлорȣ atîtea milioane de галбенї пе анȣ, пентрȣ zахърȣлȣ de tpestie adȣsȣ de песте Oчеанȣ. Eatъ kȣm Kimia a kъштiratȣ ачестȣ прецȣ, fiindȣ kъ a гъsitȣ mizлоаче înлesnitoape d'a skoate zахарȣ din sfekле, kape sȣнтȣ foapte комȣне în Eȣропа. Sfekлa din kape se фаче zахарȣ (Beta Vulgaris, betterave, Runkelruibe) konpinde a zечеа парте din греȣtatea eї zахарȣ: întp'o 100 oka de sfekле, se aflъ 10 oka zахарȣ, însъ nekpistaлizatȣ. Modȣлȣ dȣпъ kape se skoate ачестȣ zахарȣ este челȣ ȣрmъторȣ: прin niште машине чiлiндрiче, sfekлa se рȣпе în бȣкъцї miчї, шi se mestekъ пînъ kîndȣ se фаче ka ȣнȣ felȣ de врагъ, kape пȣсъ în saчї шi stoapsъ sȣб teaskȣ ласъ съ kȣргъ dintp'însa ȣнȣ sȣkȣ dȣлче. Kȣ ачестȣ sȣkȣ se ȣрmeazъ întokmaї ka шi kȣ sȣkȣлȣ skosȣ din tpestia de zахарȣ, adekъ: îлȣ amestekъ kȣ вapȣ nestinsȣ ka съ нȣ se akpeaskъ, îлȣ фербȣ пînъ se kpistaлizъ шi пе ȣрmъ îлȣ пȣнȣ în бȣtoae гъврite ka съ se поатъ skȣрце siропȣлȣ din zахарȣлȣ kpȣdȣ шi soлidȣ.

Zzахарȣлȣ kpȣdȣ de sfekлъ нȣ e бȣнȣ de mînkatȣ, fiindȣ kъ ape ȣнȣ mipoсȣ de sfekлъ, de ачееа îлȣ pafinezȣ прin фелȣрimї de опеpациȣnї kimiче, în kape intpъ шi операциȣnea de filtpape прin oase de animaле moapte, шi аша zахарȣлȣ ese албȣ шi вine kpistaлizatȣ dȣпъ kȣmȣ se веde în комерчiȣ. Iap siропȣлȣ de sfekлъ este întpeбȣinцatȣ нȣmaї пентрȣ продȣkциȣnea sniptȣлȣї, dap mi ачестȣ sniptȣ нȣ e бȣнȣ de бъȣtȣ, kъчї ape o odoape de sfekлъ, чi este întpeбȣinцatȣ нȣmaї ka sniptȣ de машинъ. În totȣ timпȣлȣ ресбелелорȣ, ла începȣтȣлȣ ачестȣї sekолȣ, zахарȣлȣ de sfekлъ ера singȣрȣ întpeбȣinцatȣ în Eȣропа; dap dȣпъ înkeepea пъчеї în анȣлȣ 1815 *kîndȣ a începȣтȣ еар zахарȣлȣ колоніалȣ* a intpa în Eȣропа, фабрiчiле de zахарȣ de tpestie din Цермania, kape skotea atȣнчї нȣmaї пînъ ла 2 прочентї zахарȣ kpistaлizatȣ, не пȣindȣ съ konkȣpe kȣ zахарȣлȣ de tpestie, s'aȣ desfiinцatȣ; пе kîndȣ în Франчia гȣвернȣлȣ вpîndȣ a sпрiжini ачеastъ пȣоъ рамȣръ a indȣstpiєї агрikoле, a пȣсȣ niште takse марї asȣпра zахарȣлȣї stpeinȣ, шi astȣ-фелȣ a ажȣnsȣ, ka фабрiчiле de zахарȣ indiцenȣ (de sfekлъ) съ se цie пînъ în zioa de astъzї. În ачестȣ timпȣ, metoadeле kimiче, întpeбȣinцate în ачесте фабрiчї, aȣ фъkȣtȣ прогресе аша de însemnate, în kitȣ aȣ ажȣnsȣ a kъштira пînъ ла 7 шi kiapȣ 12 шi 15 прочентї de zахарȣ kpistaлizatȣ de sfekле. Astȣ-фелȣ zахарȣлȣ de sfekле a пȣtȣtȣ konkȣpa kȣ челȣ de tpestie kiapȣ фъръ ватъ mape; de ачееа în timпȣлȣ nostpȣ фабрikациȣnea zахарȣлȣї de sfekлъ s'a întinsȣ mȣлtȣ, нȣ нȣmaї în Франчia чi шi în Цермania, Полоnia, Рȣsia, шi din zi în zi kъштiгъ o desвoлtape maї mape. Akȣm se шtie kъ în Eȣропа se продȣче пе анȣ 362 milioane фȣнцї de zахарȣ de sfekлъ, adikъ, a опта парте din toatъ kъtîmea zахарȣлȣї продȣсȣ

întp'ȣnȣ anȣ пests totȣ глобȣлȣ пъmînteskȣ. Eatъ aiчĭ o mikъ табелъ statistikъ despre пȣmъpȣлȣ faбpiчiлopȣ de zaxapȣ de sfeклъ din difepite цъpĭ шĭ aлȣ fȣnцiлopȣ de zaxapȣ пpodȣsȣ întp'inseлe пe fie kape anȣ.

Nȣmeлe цъpiлopȣ.	Nȣmъpȣлȣ faбpiчiлopȣ din aчeste цъpĭ.	Nȣmъpȣлȣ fȣnцiлopȣ пpodȣшĭ пe anȣ.	Ла kîцĭ fȣnцĭ se ȣpkъ пe anȣ пpodȣkцiȣnea zaxъpȣлȣĭ de sfeклъ din aчeste цъpĭ.
Pȣsia.	360	200,000	70 miлioane.
Fpanчia.	333	440,000	150 id.
Цepmania ȣnitъ.	237	360,000	130 id.
Бeлцia.	30	400,000	12 id.
Aȣstpia.	kîteбa.	160,000	15—20 id.

Taбeлa aчeasta apatъ шĭ гpadȣлȣ пepfekцiȣneĭ metoadeлopȣ aплikate лa faбpiчiлe de zaxapȣ, în difepiteлe цepĭ aлe Eȣpoпeĭ; aшa бedemȣ, kъ în Fpanчia 334 faбpiчĭ, пpodȣkȣ de dȣoъ opĭ maĭ mȣлtȣ dekîtȣ 360 în Pȣsia. De aчeia în pапoptȣлȣ mъpimei пpodȣkцiȣneĭ zaxapȣлȣĭ în fie-kape faбpikъ, Fpanчia okȣпъ paнгȣлȣ чeлȣ din tiiȣ; dȣпъ dînsa бine Бeлцia, aпoĭ Цepmania ȣnitъ, шĭ în fine Pȣsia шĭ Aȣstpia.

Esпepienцeлe fъkȣte în anïĭ din ȣpmъ aȣ apъtatȣ pezȣлtateлe ȣpmъtoape: kȣ kîtȣ sfekлeлe sînt maĭ miчĭ, kȣ atîtȣ sînt maĭ бoгate în zaxapȣ; пaptea sfekлeĭ чe kpeшte în пъmîntȣ konpinde zaxapȣ, iap чea din afapъ nȣ; în kлimeлe seчetoase, maĭ kȣ seamъ kîndȣ nȣ плoъ, dȣпъ чe pesapȣ sfekлeлe, atȣnчĭ se adȣnъ mȣлtȣ zaxapȣ în sfekлe.

În цъpiлe ȣnde pеȣшeшte бine opzȣ шĭ kaptofiĭ, akoлo peȣшeskȣ бine шĭ sfekлeлe, пpin ȣpmape akoлo se faчe шĭ mȣлtȣ zaxapȣ.

Kîndȣ пъmîntȣлȣ este înгpъшatȣ de kȣpîndȣ, atȣnчĭ sfekлeлe nȣ sîntȣ бoгate în zaxapȣ; din kontpa, kȣ kîtȣ intepбaлȣлȣ întpe înгpъшapea шĭ sъdipea sfekлeлopȣ e maĭ mape, kȣ atîtȣ sfekлeлe sîntȣ maĭ бoгate în zaxapȣ.

În Fpanчia, ȣnde înгpaшe пъmîntȣлȣ, skotȣ dintp'ȣnȣ пoгonȣ 180 пînъ лa 200 mъжĭ de sfekлe mapĭ, пe kîndȣ în Цepmania (лînгъ Mardeбȣpг), ȣnde nȣ înгpaшъ пъmîntȣ, skotȣ nȣmaĭ 140—160 mъжĭ de sfekлe miчĭ; însъ aчeste din ȣpmъ daȣ maĭ mȣлtȣ zaxapȣ de kîtȣ чeлe dintîiȣ. În Fpanчia kъшtiгȣ 10—12 пpoчenцĭ zaxapȣ de sfekлъ, iap în Цepmania (лînгъ Mardeбȣpгȣ) kîшtiгȣ 15—18 пpoчenцĭ

Zaxapȣлȣ de пaлmiepe saȣ de kȣpтaлe

Чea maĭ mape пapte din famiлia пaлmiepiлopȣ, maĭ kȣ seamъ apбopiĭ kape пpodȣkȣ kȣpтaлo (Pnoenix dactylifera), skotȣ din fлopiлe лopȣ ȣnȣ sȣkȣ dȣлчe, kape kîndȣ 'лȣ fepбemȣ, dъ ȣnȣ feлȣ de zaxapȣ d'o koлoape oakeшъ, nȣmitȣ Iaggarij. În insȣлiлe Oчeaniеĭ fepбȣ sȣkȣлȣ пpoбenitȣ din apбopȣлȣ чe пpodȣчe fpȣkteлe nȣmite Cocos шĭ fakȣ din sȣkȣлȣ aчesta ȣnȣ feлȣ de zaxapȣ. Dap kȣpтaлȣлȣ sълбatikȣ (Phoenix sylvestris), este чeлȣ maĭ бoгatȣ în zaxapȣ, nȣmaĭ dintp'aчestȣ apбopȣ se kъшtiгъ în kлimeлe kaлde пînъ лa 130 miлioane fȣnцĭ de zaxapȣ. India (Bengalu) este цapa în kape se пpodȣчe шĭ se konsȣmъ чea maĭ mape пapte din aчestȣ feлȣ de zaxapȣ; însъ o пapte dintp'însȣлȣ mepцe în Anглia, ȣnde se бinde dpeптȣ zaxapȣ de tpestie: kъчĭ zaxapȣлȣ de kȣpтaлe seamъnъ пpea mȣлtȣ kȣ чeлȣ de tpesiie.

Пpodȣkцiȣnea zaxapȣлȣĭ din toate feлȣpiлe de пaлmiepe se sȣe пe anȣ лa nȣmъpȣлȣ de 220 miлioane fȣnцĭ, adikъ: лa a 24-a пapte din kъtimea zaxapȣлȣĭ skosȣ din toate feлȣpiлe de бeцetaлe zaxapifepe чe se пpodȣkȣ пe anȣ пeste *totȣ пъmîntȣ.* Aiчĭ tpeбȣe sъ пomenimȣ kъ se пoate skoate zaxapȣ din пeпeнĭ, din kastane шĭ din kakao, însъ în kъtimĭ foapte miчĭ, de aчeea nȣ se întpeбȣinцeazъ în komepчiȣ.

Zaxapȣлȣ de пopȣmбȣ saȣ kȣkȣpȣzȣ. Koчeniĭ de пopȣmбȣ, пȣшĭ sȣб teaskȣ, daȣ ȣnȣ sȣkȣ dȣлчe, din kape пoate sъ se fakъ ȣnȣ feлȣ de zaxapȣ d'ȣnȣ гȣstȣ foapte плъkȣtȣ.

Aчestȣ zaxapȣ se oбiчinȣia лa Meksikaniĭ antiчĭ înkъ înaintea sosipeĭ Isпaniолiлopȣ în Amepika. În Statȣpiлe-Ȣnite aȣ înчeпȣtȣ în ziлeлe noastpe a faчe чepkъpĭ ka sъ skoatъ zaxapȣ din koчenĭ de пopȣmбȣ шĭ aȣ peȣшitȣ, însъ n'aȣ пȣtȣtȣ пînъ akȣmȣ sъ'лȣ пpodȣkъ în kъtimĭ mapĭ, spпe a пȣtea konkȣpa în komepчiȣ kȣ zaxapȣлȣ de tpestie; dap kȣ toate astea este o mape пpoбaбiлitate, kъ aчeasta бa peȣшi în nopdȣлȣ Amepiчeĭ, ȣnde kȣлtȣpa пopȣmбȣлȣĭ e foapte întinsъ ka шĭ лa noĭ.

Sîntemȣ înkpedinцaцĭ kъ faбpikaцiȣnea de zaxapȣ din koчeniĭ de пopȣmбȣ, apȣ пȣtea жȣka ȣnȣ poлȣ mape în пpinчiпateлe Danȣбiene.